

Şükranə Veysəl qızı AXUNDOVA
Qərbi Kaspi Universitetinin magistrantı
Elmi rəhbər: **Mansur Akif oğlu MƏDƏTOV**
E-mail: shukraneaxundova@gmail.com

SAHİBKARLARIN VƏ HAKİMİYYƏT ORQANLARININ DÖVLƏT-ÖZƏL TƏRƏFDAŞLIĞI SAHİBKARLIQ FƏALİYYƏTİNİN BİR NÖVÜ KİMİ

Xülasə

Məqalədə “dövlət-özəl tərəfdaşlıq” anlayışı müəyyən edilir və sahibkarlıq fəaliyyətində dövlət -özəl tərəfdaşlığından istifadənin əsas imkanları təhlil edilir. Sahibkarlarla dövlət orqanları arasında dövlət-özəl tərəfdaşlığının aktual məsələləri nəzərdən keçirilir. Müəllif dövlət-özəl tərəfdaşlığının əsas formalarını açıqlayır, dövlət-özəl tərəfdaşlığının həyata keçirilməsi proseduru və formasını təhlil edir.

Tədqiqatın məqsədinə aşağıdakılar daxildir: biznes və hökumət arasında qarşılıqlı əlaqənin tarixi inkişaf dövrlərinin müəyyən edilməsi; qarşılıqlı əlaqə formalarının və mexanizmlərinin çevrilməsinin qiymətləndirilməsi; toplanmış təcrübənin və tərəfdaşlığın qurulması şərtlərinin öyrənilməsi. Tədqiqat nəticəsində PPP-lərin inkişafında qarşılıqlı asılılıqlar və qanunauyğunluqlar müəyyən edilmişdir; qarşılıqlı əlaqənin hər bir tarixi mərhələsinin ümumiləşdirilmiş təsviri verilir; Qarşılıqlı əlaqənin əsas formaları, mexanizmləri və şərtləri retrospektivdə vurğulanır.

Açar sözlər: dövlət-özəl tərəfdaşlığın (PPP) inkişaf mərhələləri; PPP formaları; biznes və hökumət arasında qarşılıqlı əlaqə təcrübəsi; PPP-nin inkişaf nümunələri.

UOT: 620.9, 351.77

JEL: Q42, L98

DOI: <https://doi.org/10.54414/JLWY2909>

Giriş

Dövlət-özəl tərəfdaşlıq (PPP) öyrənilərkən, bu növ əməkdaşlığın formalaşdırılmasında xarici təcrübəyə istinad etmək adətdir. Bununla belə, Azərbaycanın heç də az dəyərli tarixi təcrübəsi yoxdur ki, bu da rus reallığının xüsusiyyətləri və xalqın mentaliteti ilə bağlıdır. Yığılmış milli təcrübənin öyrənilməsi və təhlili tərəfdaşlıq əlaqələrinin inkişafında qanunauyğunluqları və münasibətləri müəyyən etməyə imkan verir ki, onların nəzərə alınması inkişafın hazırkı mərhələsində PPP-lərin yaradılması və fəaliyyətinin səmərəliliyini artıracaq. Biz aşağıdakı tədqiqat məqsədlərini nəzərdən keçiririk: qarşılıqlı əlaqənin tarixi mərhələlərinin müəyyən edilməsi; biznes və hökumət arasında qarşılıqlı əlaqə formalarının, mexanizmlərinin və şərtlərinin transformasiyasının tədqiqi; hər mərhələdə meyllərin və inkişaf amillərinin qiymətləndirilməsi.

Dövlət-özəl tərəfdaşlıq sahibkarlıq fəaliyyətidir ki, onun özəlliyi təkcə sistemli mənfəət əldə etməyə deyil, həm də sosial faydalı effekt əldə

etməyə yönəldilir ki, bu da şübhəsiz ki, dünya təcrübəsində onu sosial sahibkarlığın hüquqi forması kimi təsnif edir. Bununla belə, dövlət və özəl biznes arasında qarşılıqlı əlaqə formalarından birini təmsil edən bu hüquqi mexanizmin Rusiya hüquqi tənzimlənməsi mükəmməl deyil. Rusiyada özəl və ictimai maraqların balansına əsaslanan dövlət-özəl tərəfdaşlıq potensialı, şübhəsiz ki, yüksəkdir. Bu tərəfdaşlığın üstünlüyü ondan ibarətdir ki, özəl tərəfdaş istənilən təşkilati-hüquqi formada özəl sahibkarlıq subyektləri tərəfindən təmsil oluna bilər. İctimai partnyorlara obyektə investisiya və hüquqi fəaliyyət obyektə olan dövlət-özəl tərəfdaşlıqda ictimai maraqların həyata keçirilməsini təmin edən dövlət səlahiyyətinə malik olan subyektlər daxildir [1].

1. Sahibkarlar və dövlət orqanları arasında tərəfdaşlıq prinsipi

Sahibkarlar və dövlət orqanları arasında tərəfdaşlıq prinsipi, bir tərəfdən təsərrüfat subyektlərinin vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına, digər

tərəfdən isə bu cür təkmilləşdirmənin sosial effektivini maksimum dərəcədə artırmağa yönəlmiş sosial-iqtisadi münasibətlərin tənzimlənməsi sahəsində biznes və hökumət nümayəndələri arasında əlaqələndirilmiş qarşılıqlı əlaqəni nəzərdə tutur. Bu prinsipin ideal həyata keçirilməsi odur ki, hüquqi münasibətdə hər iki tərəf faydalanır - sahibkarlar kommersiya səmərəsini maksimuma çatdırmaqda, mənfəəti artırmaqda maraqlı olan fəaliyyət sahəsi kimi, dövlət orqanları isə cəmiyyətdən əlavə dəstək alırlar ki, bu da öz növbəsində tərəfdaşlığın nəticəsini görür [4].

Demokratik dövlətdə hakimiyyətin yeganə mənbəyi xalqdır və xalq dövlət idarəçiliyində iştirak edir, işgüzar dairələrin nümayəndələri də ölkə xalqının bir hissəsi kimi dövlət işlərinin idarə edilməsində iştirak etməklə öz maraqlarını dövlət orqanlarında təmsil etməkdə və təbliğ etməkdə maraqlıdırlar;

Birincisi, sahibkarların dövlət işlərinin idarə edilməsində iştirakı dövlət orqanlarının nəzdində yaradılan müxtəlif məşvərət və məsləhət orqanları vasitəsilə həyata keçirilə bilər. Bir çox ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, məsləhət şuraları və s

Dövlət strukturları yanında əlaqələndirici və məşvərətçi orqanlar, özəl sektorda ayrı-ayrı şirkətlər tərəfindən deyil, biznesin kollektiv maraqlarını ifadə edən həqiqətən fəaliyyət göstərən sənaye və regional biznes assosiasiyaları tərəfindən təmsil olunarsa, daha effektiv olur. Belə məşvərətçi-məsləhət qurumları çərçivəsində sahibkarlıq subyektləri konkret sənaye sahəsinə təsir edən ən əsas məsələlər üzrə ümumi rəy bildirmək, dövlət orqanlarının ən mühüm qərarlarının işlənilib hazırlanmasında iştirak etmək, hətta normaların yaradılması prosesinə təsir göstərmək imkanı əldə edirlər. Yəni bu cür qurumlar bir növ dəyirmi masadır ki, orada müxtəlif partiyaların nümayəndələri oturub hər kəsə uyğun həll yolu işləyirlər.

İkincisi, sahibkarların və ya onların nümayəndələrinin qanun layihələrinin müstəqil və korrupsiyaya qarşı ekspertizasının aparılmasında dövlət işlərinin idarə edilməsində iştirakının digər forması ola bilər. Belə ki, biznesin maraqlarına toxunan müəyyən məsələlər üzrə qərarların işlənilib hazırlanması prosesində dövlət orqanları qəbula təklif olunan qanun layihəsinə müstəqil rəy almaq imkanı əldə edirlər. Biznes və dövlət orqanları ara-

sında qarşılıqlı əlaqənin bu forması dövlət orqanlarının irəli sürdükləri təşəbbüslərlə bağlı ilkin mərhələdə bir növ əks əlaqədir.

Dövlət işlərinin idarə edilməsində biznes iştirakının üçüncü geniş yayılmış forması lobbicilikdir. Bu günə qədər elmi ictimaiyyətdə “saf” lobbicilik hesab edilən və biznes və hökumət nümayəndələri arasında məsləhətçi qarşılıqlı əlaqənin nə olduğu barədə dəqiq mövqe yoxdur. Lobbicilik qanunvericilik və icra hakimiyyəti orqanlarında öz maraqlarını təmsil etmək və təşviq etmək üçün sahibkarlıq subyektlərinə məsləhət xidmətləri göstərən firmaların peşəkar fəaliyyəti və belə fəaliyyətinin nəticələri kimi başa düşülə bilər. Öz növbəsində, lobbicilik geniş mənada dövlət orqanlarının qərar qəbul etməsinə təsir etmək məqsədi ilə dövlət orqanlarında sahibkarların maraqlarının hər hansı təmsil olunması kimi şərh edilə bilər. Bu zaman lobbiciliyə biznes dairələrinin nümayəndələrinin dövlət orqanları yanında məşvərətçi-məsləhətçi orqanlarda iştirakı və müxtəlif ekspert şuralarında iştirakı, nəticələri qanunvericilik prosesinə təsir göstərə biləcək fərdi ekspertizaların keçirilməsi daxildir.

Sosial-iqtisadi münasibətlərin tənzimlənməsində sahibkarların iştirakı yuxarıda qeyd olunanlarla məhdudlaşmır.

Sosial tərəfdaşlıq işçilər (işçilərin nümayəndələri), işəgötürənlər (işəgötürənlərin nümayəndələri), dövlət orqanları və yerli hakimiyyət orqanları arasında əmək münasibətlərinin və onlarla birbaşa əlaqəli digər münasibətlərin tənzimlənməsi məsələlərində işçilərin və işəgötürənlərin maraqlarının əlaqələndirilməsini təmin etməyə yönəlmiş münasibətlər sistemidir [5]. Bu vəziyyətdə dövlətin vəzifəsi işəgötürənlərin və işçilərin qəbul etdiyi müqavilələrin həyata keçirilməsi imkanlarını qanunvericiliklə təmin etməkdir. Daha tez-tez sahibkarların cəmiyyətə ünvanladığı müxtəlif proqram və strateji sənədlərdə biznesin və konkret şirkətlərin sosial əhəmiyyəti və məsuliyyəti vurğulanır.

Sahibkarlarla dövlət orqanları arasında qarşılıqlı əlaqənin digər mühüm forması dövlət-özəl tərəfdaşlıqdır (bundan sonra PPP). Sosial faydalı problemlərin həlli üçün özəl sektor və dövlət orqanları arasında tərəfdaşlıq uzun tarixə malikdir. Dövlət-özəl tərəfdaşlıqdan 19-20-ci əsrlərin əvvəllərində bir çox ölkələrdə, xüsusən də dəmir

yollarının tikintisi üçün fəal şəkildə istifadə olunurdu. Dövlət-özəl tərəfdaşlıq forması kimi

güzəştlər NEP və sənayeləşmə dövründə geniş yayılmışdı [2].

Cədvəl 1.

Dövlət-özəl tərəfdaşlıq növlərinin təsnifatı

Təsnifat xüsusiyyəti	PPP növləri
1. PPP tətbiq sahəsi	- Sənaye; - Nəqliyyat; - Mənzil-kommunal təsərrüfatı; - Ekologiya; - Daşınmaz əmlak; - ictimai asayiş və təhlükəsizlik; - Telekommunikasiya; - Maliyyə sektoru; - Təhsil
2. PPP sferaları	- müdafiə sənayesi müəssisələri; - böyük iqtisadi və sosial təhlükə yaradan, insanların sağlamlığına və təhlükəsizliyinə təhlükə yaradan, habelə mülki dövrüyyədən tam və ya qismən çıxarılan məhsulların istehsalı ilə məşğul olan müəssisələr; - müəyyən qeyri-müəyyənliklə, yüksək investisiya və risklərlə, strateji çağırışlarla xarakterizə olunan hərbi və digər xüsusi elmi-tədqiqat-tədqiqat işləri ilə bağlı elmi-istehsalat, eksperimental, konstruktor, mühəndis-texnoloji və digər strukturlar; - xüsusi, məsələn, dövlət obyektlərinin tikintisi ilə məşğul olan hərbi tikinti müəssisələri, kimyəvi, bakterioloji və nüvə silahlarının məhv edilməsi və zərərsizləşdirilməsi müəssisələri, körpülərin, dəmir yollarının və s. tikintisi ilə məşğul olanlar; - hərbi texnikanın, silahların və texnikanın istehsalı, təchizatı, quraşdırılması, istismara verilməsi, sazlanması, konsaltinq və texniki xidmət göstərilməsi ilə məşğul olan ixracatçı sənaye və istehsalat sahələri [1] portativ
3. Mümkün özəl sahibkarlıq subyektlərinin sayı	- özəl biznes tərəfdən yalnız bir qurumun olduğu PPP; - bir neçə özəl sahibkarlıq subyektinin bərabər (paritet) əsasda iştirak etdiyi PPP; - Əsas (investorlar) və əlavə özəl sahibkarlıq subyektlərinin olduğu PPP.
4. Dövlət (bələdiyyə) hakimiyyətinin səviyyəsi – PPX-nin subyekti	- dövlət əhəmiyyətli PPP; - regional əhəmiyyətli PPP; - Bələdiyyə-özəl tərəfdaşlıq; - Qarışıq PPP (dövlətlərarası, regionlararası, bələdiyyələrarası, çoxsəviyyəli)
5. PPP-nin həyata keçirilməsində dövlətin və biznesin rolu	- dövlət orqanının passiv rol oynadığı PPP; - tərəfdaşlıq obyektinin dövlət və özəl biznes tərəfindən bərabər əsaslarla idarə olunduğu PPP; - Dövlətin əsas rol oynadığı PPP, özəl biznes isə bir-birini tamamlayan rol oynayır.

6. PPP-nin həyata keçirildiyi mülkiyyət hüquqları	- Mülkiyyət hüququna əsaslanan PPP; - İcarə hüququna əsaslanan PPP; - təsərrüfat idarəetmə və ya operativ idarəetmə hüququna əsaslanan PPP; - digər mülkiyyət hüquqlarına əsaslanan PPP; - PPP obyektinə mülkiyyət hüquqlarının zamanla transformasiyasını nəzərdə tutan PPP
7. PPP-nin icra müddəti	- Ciddi şəkildə müəyyən edilmiş son tarixlə PPP; - müəyyən iqtisadi və ya sosial əhəmiyyətli məqsədlərə nail olunana qədər həyata keçirilən PPP; - şərti-əbədi PPP
9. İnnovativ komponentin olması	- innovativ effekt əldə etməyə yönəlmiş tərəfdaşlıq; - ikinci dərəcəli innovativ təsirə səbəb olan tərəfdaşlıq; - qeyri-innovativ (ənənəvi) PPP.
10. Layihələrdə əlaqələrin rəsmiləşdirilməsi dərəcəsi	PPP-nin bütün əsas xüsusiyyətlərinə cavab verən layihələr Kvazi-PPP layihələri – PPP meyarlarına cavab verməyən, lakin onun bəzi funksiyalarını yerinə yetirən layihələr
11. PPP layihələrinin miqyası	Ən böyük və ən böyüyü Orta Kiçik

Müasir dünyada dövlət-özəl tərəfdaşlıq müxtəlif fəaliyyət sahələrində geniş yayılmışdır: nəqliyyat sahəsində (yolların, körpülərin, hava limanlarının tikintisi); sosial sahədə (səhiyyə, təhsil, mədəniyyət obyektləri); infrastruktur sektorlarında (energetika, mənzil-kommunal təsərrüfatı, təbii ehtiyatların hasilatı); dövlətin ənənəvi “inhisarında” olan bəzi digər sahələrdə (həbsxanaların saxlanması, müdafiə obyektlərinin keyfiyyətinin və təhlükəsizliyin təmin edilməsi). 2000-ci illərin əvvəllərindən Rusiya Hökuməti milli əhəmiyyətli iri layihələrin həyata keçirilməsi üçün özəl kapitalın cəlb edilməsi vəzifəsini qarşıya qoyduğu zaman Rusiyada dövlət-özəl tərəfdaşlıq münasibətləri inkişaf etməyə başladı.

Yuxarıda göstərilən yanaşmaları ümumiləşdirərək qeyd etmək olar ki, hazırda dövlət-özəl tərəfdaşlıq dedikdə dövlət və təsərrüfat subyektləri (ilk növbədə kommersiya təşkilatları) arasında qarşılıqlı faydalı, bir qayda olaraq, birləşməyə əsaslanan uzunmüddətli əməkdaşlıq başa düşülür.

2. Dövlət-özəl tərəfdaşlığı sahibkarlıq fəaliyyətinin bir növü kimi

Dövlət-özəl tərəfdaşlıq layihəsinə “İnvestisiya fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının

Qanununda nəzərdə tutulmuş həvəsləndirmə tədbirləri, habelə vergi və digər dövlət ödənişləri üzrə güzəştlər, əlavə maliyyə dəstəyi, təminatlar, azadlıqlar və kompensasiyalar tətbiq edilir.

Azərbaycan dövlət-özəl tərəfdaşlığı layihəsi çərçivəsində özəl tərəfdaşa Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti ilə razılaşdırılmaqla, müsabiqə şərtləri toplusunda hökumət tərəfindən aşağıdakı dövlət dəstəyi və təminatları verilə bilər:

- dövlət-özəl tərəfdaşlıq layihəsinin həyata keçirilməsi üçün malların, materialların, xammalların, avadanlıqların verilməsinin təşkili;
- dövlət-özəl tərəfdaşlıq layihəsinin gəlirlərinin minimum səviyyəsinin təmin edilməsi;
- dövlət-özəl tərəfdaşlıq layihəsi çərçivəsində istehsal olunan məhsulların, göstərilən xidmətlərin, görülən işlərin müəyyən həcmnin alınmasına təminat;
- subsidiyaların və (və ya) kreditlərin, kapital qoyuluşlarının verilməsi;
- tənzimlənən qiymətlərin səviyyəsinin təmin edilməsi;
- Azərbaycan Respublikasının ərazisində və ya onun bir hissəsində xidmətlərin göstərilməsi, işlərin görülməsi, məhsulların satışı üzrə müvəqqəti müstəsna hüquqların verilməsi;

-dövlət-özəl tərəfdaşlıq müqaviləsində nəzərdə tutulmuş hallarda özəl tərəfdaşın çəkdiyi xərclərin və itirilmiş faydanın ödənilməsi.

Azərbaycanda “Dövlət-özəl tərəfdaşlığı haqqında” qanuna əsasən, dövlət-özəl tərəfdaşlığı layihəsinin maksimum müddəti 49 (qırx doqquz) il müəyyən edilib.

Azərbaycan binalarda enerji səmərəliliyinin artırılmasına və dayanıqlı nəqliyyat sistemlərinin təkmilləşdirilməsinə yönəlmiş dövlət-özəl tərəfdaşlıqları (ÖÖS) təşviq etməklə davamlı inkişafda mühüm addımlar atır. Bu təşəbbüslər ölkənin iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi və neft və qaz gəlirlərindən asılılığının azaldılması üzrə daha geniş strategiyasının bir hissəsidir.

Ölkənin ümumi istixana qazları (İQ) emissiyaları, ilk növbədə, enerji istehsalı üçün qalıq yanacaqlardan asılı olduğuna görə əhəmiyyətlidir. Azərbaycan iqlim dəyişikliyi üzrə Paris sazişi çərçivəsində götürdüyü öhdəliklərin bir hissəsi olaraq 2030-cu ilə qədər 1990-cı il səviyyəsindən 35%, 2050-ci ilə qədər isə 40% İXQ emissiyalarını azaltmağı öhdəsinə götürmüşdür. Bu məqsəd bərpa olunan enerjiyə və təkmilləşdirilmiş enerji səmərəliliyinə əsaslı keçidi tələb edir.

2022-ci ildə Azərbaycanda elektrik enerjisi istehsalı 29 teravatt saata (TVtsaata) çatıb ki, bunun da 90%-dən çoxu təbii qazdan əldə edilib. Ölkənin yeganə neft emalı zavodu həmin il yerli xam neft və təbii qaz mayelərindən təxminən 6,5 milyon ton neft məhsulları istehsal etmişdir. Azərbaycan həm də 2022-ci ildə 26,6 milyon ton xam neft və 22,6 milyard kubmetr təbii qaz ixrac etməklə əsas xam neft və təbii qaz ixracatçısıdır.

Azərbaycan hökuməti binalarda enerji səmərəliliyinin artırılması istiqamətində fəal iş aparır. Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB) və Asiya İnkişaf Bankı (AİB) kimi beynəlxalq maliyyə institutları (BMİ) ilə əməkdaşlıq edərək, Azərbaycan ictimai binaların enerjiyə qənaət edən texnologiyalarla təchiz edilməsi üçün həm texniki, həm də maliyyə yardımı alır. Məsələn, AYİB izolyasiyanı təkmilləşdirmək, enerjiyə qənaətcil pəncərələr quraşdırmaq və qabaqcıl istilik və soyutma sistemlərini birləşdirmək yolu ilə ictimai binalarda enerji göstəricilərinin artırılmasına 50 milyon ABŞ dolları məbləğində vəsait ayırmışdır.

Azərbaycanın Energetika Nazirliyi, Dünya Bankı və Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası (IFC)

tərəfindən açıqlanan yeni yol xəritəsində göstərilir ki, Azərbaycan 2040-cı ilə qədər 7 gigavattlıq dəniz külək enerjisi quraşdıra bilər. və siyasətlər. Bu potensial inkişaf ölkənin karbonsızlaşdırılması və davamlı inkişaf məqsədlərinə uyğun gəlir. Dəniz Külək Yol Xəritəsi dəniz külək enerjisinə artan global marağın fonunda tənzimləyici və infrastruktur qərarlarına kömək etmək üçün aşağı və yüksək artım ssenariləri üzrə strateji təlimat təqdim edir.

Energetika Nazirliyi həmçinin yaşayış və kommersiya binalarında bərpa olunan enerjiden istifadənin təşviqində fəallıq nümayiş etdirir. Əlamətdar təşəbbüs Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası (IFC) ilə əməkdaşlıqda dəniz külək enerjisi üçün yol xəritəsinin hazırlanmasıdır. Bu təşəbbüs Xəzər dənizində külək enerjisindən potensial olaraq quruda 135 KVt-a və dənizdə 157 KVt-a qədər enerji istehsal etməklə, həm yerli, həm də xarici investisiyaları bərpa olunan enerjiyə cəlb etmək məqsədi daşıyır.

Bundan əlavə, hökumət bərpa olunan enerji layihələrini gücləndirmək üçün beynəlxalq tərəfdaşlarla müqavilələr imzalayıb. Məsələn, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin (BƏƏ) Masdar ilə müqaviləyə 1 KVt quruda günəş və külək enerjisi layihələrinin, 230 MVt gücündə Qaradağ Günəş Parkının və 2 KVt-lıq dəniz külək və yaşıl hidrogen layihəsinin işlənməsi daxildir. Eynilə, Fortescue Future Industries (FFI) ilə bağlanan müqavilə, ümumi gücü 12 KVt olan bərpa olunan enerji və yaşıl hidrogen layihələrini araşdırmaq məqsədi daşıyır.

AİB Azərbaycanın yaşıl iqtisadiyyata keçidinə də dəstək verib. Bank dövlət sektorunun səmərəliliyinin artırılmasına, infrastrukturun təkmilləşdirilməsinə və özəl sektorun rəhbərlik etdiyi yaşıl inkişafın təşviqinə diqqət yetirərək Azərbaycana 4,2 milyard ABŞ dollarından çox kredit, qrant və texniki yardım ayırmışdır.

Azərbaycan ictimai nəqliyyatın müasirləşdirilməsi və karbon emissiyalarının azaldılması üçün bir sıra mühüm layihələr həyata keçirib. Azərbaycanın yaşıl inkişaf hədəflərinə uyğun olaraq, “Azərbaycan Dəmir Yolları” QSC ekoloji təmiz daşımalarda mühüm nailiyyətlər əldə edir. Şərq-Qərb və Şimal-Cənub dəhlizlərinin əsas hissələrində alternativ cərəyana keçməklə şirkət enerji səmərəliliyini artırmaq və ətraf mühitə

təsirləri azaltmaq məqsədi daşıyır, yeni dartma yarımstansiyaları elektrik enerjisinə 30%-ə qədər qənaət edir. Balacar və Gəncə lokomotiv depolarında ilkin işlənmələr aparılır və bu transformasiyanın başlanğıcıdır. Balacar deposunda elektrik enerjisi üçün 147, istilik üçün 160 günəş paneli (66 kVt), Gəncə deposunda isə elektrik enerjisi üçün 210, istilik üçün isə 140 günəş paneli (66 kVt) quraşdırılıb. Bu təkmilləşdirmələr Azərbaycanın dəmir yolu infrastrukturunun modernləşdirilməsi üçün perspektivli başlanğıc deməkdir.

Azərbaycan hökumətin həyata keçirdiyi bir sıra tədbirlər vasitəsilə hibrid və elektrik avtomobillərinin (EV) istifadəsini fəal şəkildə təşviq edir. Baş Nazir Əli Əsədov ekoloji təmiz nəqliyyat vasitələrinə idxal gömrük rüsumlarının, o cümlədən bəzi motosikletlər və elektrikli velosipedlər üçün 15% rüsumun aşağı salınması haqqında qərar imzalayıb. Bu qərar EV istifadəsinin genişləndirilməsi, infrastrukturun təkmilləşdirilməsi və enerji doldurma stansiyalarının tikintisinə biznesin cəlb edilməsi üçün daha geniş strategiyanın bir hissəsidir. Hazırda Azərbaycanda 4000-ə yaxın elektrik avtomobili və 87 enerji doldurma stansiyası var və artan tələbatı ödəmək üçün bu rəqəmləri əhəmiyyətli dərəcədə artırmaq planlaşdırılır.

Hökumət həmçinin elektrik enerjisi doldurma stansiyalarını dəstəkləmək üçün günəş və külək elektrik stansiyaları kimi bərpa olunan enerji infrastrukturuna sərmayə qoyur. Bu tədbirlər daha davamlı iqtisadiyyata töhfə verərək, istixana qazı emissiyalarını azaltmaq, havanın keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq və iş yerləri yaratmaq məqsədi daşıyır. 2023-cü ildə Azərbaycan əvvəlki illərlə müqayisədə əhəmiyyətli dərəcədə daha çox hibrid və elektrik avtomobilləri idxal edib ki, bu da ekoloji təmiz nəqliyyata müsbət meylin olduğunu göstərir. Gələcək planlara bu avtomobilləri istehlakçılar üçün daha əlverişli etmək üçün EV istehsalçılarına subsidiyalar və ya vergi güzəştləri daxil ola bilər.

Nəticə

Yaxın və uzunmüddətli perspektivdə davamlı inkişaf kontekstində dövlət və özəl sektorlar ara-

sında əməkdaşlıq sahəsində fəaliyyətin səmərəliliyinin və genişləndirilməsinin təmin edilməsinin əsas prinsipləri və perspektiv istiqamətləri tələb edir:

- 1) bu sahədə konseptual yanaşmaların yenilənməsi;
- 2) qlobal çağırışlar və transformasiyalar nəzərə alınmaqla əməkdaşlığın gücləndirilməsi üçün yeni prioritetlərin müəyyən edilməsi;
- 3) dövlət və özəl sektor subyektləri arasında qarşılıqlı əlaqənin daha konkret sahələrinin müəyyən edilməsi;
- 4) sosial-iqtisadi problemlərin həllində özəl sektorun fəaliyyətinin gücləndirilməsi üçün daha mütərəqqi forma və üsulların yaradılması;
- 5) əhalinin daha yaxşı həyat səviyyəsinin təmin edilməsi problemlərinin həllində özəl sektor subyektlərinin fəaliyyətini stimullaşdırmaq üçün yeni dövlət mexanizmlərinin və vasitələrinin işlənilməsi və tətbiqi və s.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Biznesin təşkili və idarə edilməsi / Dərslük, Bakı "İqtisad Universiteti" Nəşriyyatı, 2011- 464 səh.
2. Niftullayev Vaqif , Sahibkarlığın əsasları, "Zaman nəşriyyatı" Bakı – 2002, s 615.
3. Assessment and prospects for strengthening the mechanism of public-private partnership in Azerbaijan// Journal of "Financial Economics", Russia, Moscow, 2022, No. 08, pp. 159-162.
4. Important aspects of public-private partnership in the context of increasing global risks// Proceedings of the International Scientific Conference on "Problems of Sustainable Development of the Economy in the Information Society". SSU, Sumgait, December 16- 17, 2021, pp. 642-646.
5. Белицкая А.В. Правовое регулирование государственно-частного партнерства. М., 2012. - С. 14.
6. Васильева А.Ф. Осуществление субъектами частного права государственно-властных полномочий // Вестник Санкт-Петербургского университета. - Серия 14. - 2011. - № 3. - С. 81-89.

Shukrane Veysel qızı AKHUNDOVA

Master's student of Western Caspian University

Academic advisor: Mansur Medetov Akif oğlu

E-mail: shukraneaxundova@gmail.com

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP OF ENTREPRENEURS AND AUTHORITY BODIES AS A TYPE OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY

Abstract

The article defines the concept of “public-private partnership” and analyzes the main opportunities for using public-private partnership in entrepreneurial activity. The current issues of public-private partnership between entrepreneurs and state bodies are considered. The author explains the main forms of public-private partnership, analyzes the procedure and form of implementation of public-private partnership.

The purpose of the study includes the following: identification of historical periods of development of interaction between business and government; assessment of the transformation of forms and mechanisms of interaction; study of the accumulated experience and conditions for establishing partnerships. As a result of the study, interdependencies and regularities in the development of PPPs were identified; a generalized description of each historical stage of interaction is given; The main forms, mechanisms and conditions of interaction are highlighted in retrospect.

Keywords: stages of development of public-private partnership (PPP); PPP forms; experience of interaction between business and government; examples of PPP development.

Шукране Вейсел кызы АХУНДОВА

Студент магистратуры Западно-Каспийского университета

Научный руководитель: Мансур Мадатов Акиф оглы

ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ И ОРГАНОВ ВЛАСТИ КАК ВИД ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Резюме

В статье дается определение понятия «государственно-частное партнерство» и анализируются основные возможности использования государственно-частного партнерства в предпринимательской деятельности. Рассматриваются актуальные вопросы государственно-частного партнерства предпринимателей и государственных органов. Автор раскрывает основные формы государственно-частного партнерства, анализирует порядок и формы реализации государственно-частного партнерства.

В задачи исследования входит: выявление исторических периодов развития взаимодействия бизнеса и власти; оценка трансформации форм и механизмов взаимодействия; изучение накопленного опыта и условий установления партнерских отношений. В результате исследования выявлены взаимозависимости и закономерности развития ГЧП; дается обобщенная характеристика каждого исторического этапа взаимодействия; В ретроспективе выделены основные формы, механизмы и условия взаимодействия.

Ключевые слова: этапы развития государственно-частного партнерства (ГЧП); Формы ГЧП; опыт взаимодействия бизнеса и власти; Примеры развития ГЧП.